

Élő emlékezet

Kakastoll a szélben

■ PÉNTEK LÁSZLÓ

„Minden vágyam az volt, magyar katona lehessenek”

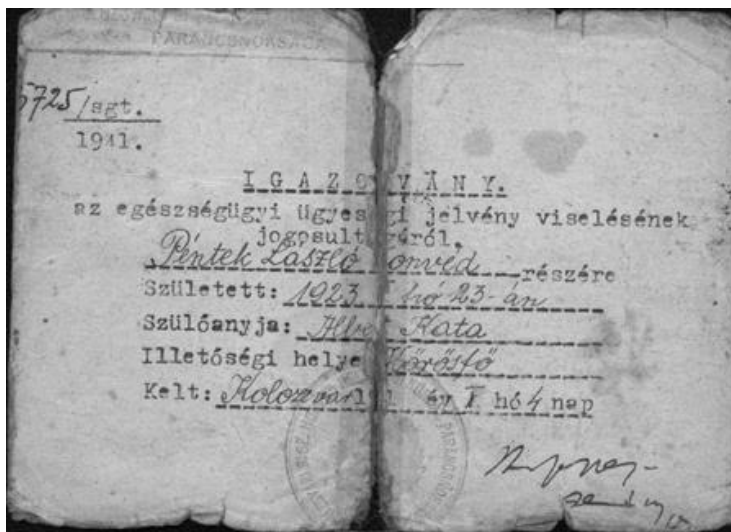
került haza, akkor is a keresetének nagy részét a zsidó boltostól, hitelbe vásárolt élelmiszer kifizetésére fordította. Már nyolc éves koromban dolgoztam, sokszor 16 órát is a helyi fafeldolgozó kisiparosoknál különböző asztalos munkákat. Jani bátyám nagyon szerett, tanítgatott, hiszen ő is asztalos volt. Mikor felcseperedtem, olyan 14 éves lehettem, sikerült vennünk egy kis tehenet mellyel, kínlódva műveltük azt az egy hektárnyi kevéske földet, mely nem nagy eredményt hozott. Emlékszem, egy alkalommal, édesanyám a hátán hozott haza a Riszeg-alul, ahol egy faekével szántottam, de az éhségtől és a fáradságtól elájultam. Közben elvégeztem a kötelező hét osztályt. Fájt, amikor a román tanár állandóan gúnyt űzött a magyarokból, sértegetett minket gyerekeket is, állandóan azzal hergelt, hogy mi mennyivel butábbak vagyunk a román gyerekeknél. Jani bátyám többször elküldött Bánffyhunyadra serlakért, melyből az asztalos munkák festéséhez a használtpácot készítette. Ilyenkor éreztem azt a feszült légkört, mely a románok és magyarok között mérgezte a levegőt. Volt egy Munteanu nevezetű román esperes, aki keddenként, amikor nagy piac volt, habzó szájjal úszította a vásárba összegyűlt hegyi románokat a magyarok ellen, a református templom tövébe ácsolt faemelvénnyel. Nem csoda, hogy nem nagyon mertünk magyarul beszélni nyilvános helyeken. Így lettem egy eléggé megkeseredett fiatalember, aki ebből a kilátástalan helyzetből szerettem volna kitörni. Nagyon szerettem a szülőfalumat, de az agyamban mindig az motoszkált, hogy el innen, minél hamarabb, hiszen már tizenhét éves voltam, és ez

– Nagyon szegények voltunk –, mondja édesapám az évek során számtalanszor elismételt történeteket, melyekben bőven részletezte és valljuk meg, egy kicsit ki is színezte gyermekkori, valamint katonai és háborús emlékeit, beleértve, annak a négy évnek emlékeit is melyet szovjet hadifogságban töltött – 1923. augusztus 13-án születtem egy zsidó öreg faházban a Bedecs utcában – folytatja nehezen véve lélegzetet. A szünni nem akaró magas láz ellenére minden erejét összeszedve próbálta most már utoljára elismételni háborús emlékeit hangszalagra rögzítve, hiszen érezte, hogy nem sok van hátra.

– Ötön voltunk testvérek. Édesapám kőművesként próbálta eltartani családját, legtöbbit fent a havason a mócoknak dolgozott, csak hétvégére

az állandó kínlódás és szegénység nagyon elkésérített. Ekkor futótűzként járta be egész Kalotaszeg az a bécsi döntésnek a híre, melynek következtében Észak-Erdélyt visszacsatolták az anyaországhoz. Lázasan készülődött az egész falu, hogy méltóképpen fogadja a bevonuló magyar csapatokat. Kőrösfőn virággal díszített díszkaput ácsoltak, a népviseletbe öltözött lányok és asszonyok virággal szórták be az utat, a legények és fiatalemberek lóháton, nemzeti színű zászlóval csatlakoztak a bevonuló huszárok mellé. Leírhatatlan volt az a felszabadult öröm, mely eltöltötte a szíveket, amikor megpillantottuk az első magyar csapatot. Kőrösfőre 1940. szeptember 10-én vonultak be a honvédszázadok, kiket az út mentén bőségesen megterített asztalok vártak, és akiket Tőkés Tibor református lelképásztor az alkalomhoz illő, szívhez szóló üdvözlőbeszéddel köszöntött. Aztán két hétig állt a bál. Minden este táncmultságot szerveztek a fiatalok. A kőrösfői legények kezdtek féltékenyek lenni, mivel a lányok csakis daliás honvédekkel akartak táncolni. Aztán lassan kezdett az élet visszatérni a rendes kerékvágásba.

Az emberek újra nekiláttak dolgozni, ki az asztalosműhelyben, ki a földeken szorgoskodott, az őszi betakarítást végezték. A kultúrházban egy sorozóbizottság kezdte meg a munkáját. Én is jelentkeztem, hiszen minden vágyam az volt, hogy magyar katona lehessenek. Sajnos, azonban mivel még csak tizenhét éves voltam, a sorozóbizottság elutasított. A bizottság távozásakor az ajtóba eléjük álltam, és sírva könyörögtem az őrnagynak, hogy sorozzon be engemet is. Az őrnagy visszarendelte az egész bizottságot, a dossziárokat újra kibontották, és mosolyogva megjegyezte: „No Pici Laci, jó leszél dögésznek”. Nem tudtam mit jelent, de boldogságtól repülni tudtam volna. Karácsonykor a bálban a nagy legények, a reguták között ülhettem a kocsmában, de a kőrösfői lányok szemében is sokat nőtt a presztízsem, nem akadt olyan lány, aki ne szeretett volna velem táncolni.

1941. január 4-én vonultam be a kolozsvári 9-es honvéd helyőrségi kórházba, ahol egészségügyi kiképzést kaptam, de ezzel párhuzamosan folyt a katonai kiképzés is, ami számomra nem jelentett nehézséget, hiszen meg voltam szokva a nehéz fizikai munkával.

A kiképzés után a röntgenhez osztottak be, innen azonban csakhamar a sebészetre, ahonnan a kötözőbe helyeztek. Ezután egy elektromos sugárgépet kezeltem elég sikeresen, a munkámmal nagyon meg volt elégedve dr. Molnár Sándor őrnagy úr is, akinek rövidesen tisztlegénye, azaz csicskása lettem. A sugárgéppel fültőmirigy gyulladást, homlok-üreg gyulladást valamint különböző fertőzött sebeket kezeltem, így ismerkedtem meg Mariska György csendőrszázadosal, akinek homloküreg-gyulladását sikerült meggyógyítanom. Kezelés közben elbeszélgettünk, kikérdezett családi helyzetemről és hogy mit fogok majd csinálni, ha rövidesen leszerelek. Nehéz volt rágondolni hogy kerülök a kétévnyi „úri” élet után most újra vissza a nyomorúságba, a szegénységbe, hiszen Kőrösfőn nagyon nehezen éltek az emberek. Nagy lelkesedéssel fogadtam az ajánlatát, hogy lépjek be a csendőrség kötelékébe, ő majd gondomat fogja viselni. 1943 decemberében Zilahon a Lépcső utcai csendőrparancsnokságon öltöztettek fel és Égerhátra vezényeltek. Itt nagyon jó életem volt, hiszen a szolgálatot nem volt nehéz megszokni, a

település csendes helynek számított, nem voltak különösen kirívó büntetések. Egy alkalommal Piukovics törzsőrmesterrel meglátogattuk a Seres zsidó családot, akik gyönyörű gazdaságot vezettek. A háziak étellel, itallal kínáltak, nagyon kellemesen éreztem magam. Amikor lányuk, Mária borral kínált, gyönyörű szemei örökre megbabonáztak. Egyre gyakrabban kértem engedélyt a család meglátogatására, hiszen úgy éreztem, ez az a lány, akit az Isten is nekem teremtett. Az őrsön kollégáim felfigyeltek a Mária és a köztem kibontakozó szerelemre, és intettek, lehetetlen dolog, hogy egy zsidó lány és egy kakastollas csendőr nyilvánosan kapcsolatot tartson fenn. Megbeszéltem a családdal, hogy szándékom komoly és szeretném, ha Máriát hozzám adnák feleségül, ezért rövidesen leszerelek a csendőrségtől. A szülők örömmel fogadták az elképzelésem, hiszen a gazdaság vezetésével bőven akadt volna munka a számomra is, nem beszélve Máriáról, akivel gyönyörű napokat, heteket töltöttünk, tervezgetve a jövőt. Egyik nap parancsot kaptam, hogy egy tyúktolvajt kísérjek be a nagybányai börtönbe. Három nap múlva, mikor visszatértem Égerhátra, az őrsön különös csend fogadott. Bajtársaim nem néztek a szemembe, és komolyan húzódtak ki-ki a saját dolga fele. Miután leadtam szolgálati fegyvereimet, Piukovics sajnálattal közölte, hogy a zsidókat mind összeszedték és elszállították. Úgy tudja, Palesztinába deportálják őket, köztük a Seres családot is. Azt hittem megszakad a szívem. Rögtön utánuk akartam menni, őrjögtem a dühtől és az elkeseredéstől. Két hétig nem adtak fegyvert a kezembe, sem szolgálatra nem osztottak be. Gyönyörű tavasz volt. Nem bírtam Máriát felejteni, hiszen búcsú nélkül hagyott el. Ekkor Nagyváradra vezényeltek, ahol a csendőriskolában kaptam a további kiképzést. A tantárgyak közül a nyomozást szerettem a legjobban, és hat hónap után szakaszvezetői rangot kaptam. A frontról mind aggasztóbb hírek jöttek. Az iskolát megszakítva egy csendőr századot Désaknára vezényeltek, ahol a hadsereg pénzére, valamint tisztikarára vigyáztunk. Ekkor a Torda körüli harcokhoz vezényeltek, ahol lőszerszállító parancsnok voltam. Kackóról szállítottuk teherautókon a lőszert minél beljebb a frontvonalhoz. Itt kószoltam bele először a háború borzalmaiba. Az állandó bombázás, ágyútűz állandó életveszélyt jelentett. Mikor már látszott, hogy nem bírjuk tartani a frontot, visszavezényeltek Désaknára, ahonnan Kolozsváron keresztül menekítettük a katonai parancsnokságot a hadsereg pénzivel együtt. Bodolai őrnagy vezényletével Ófehértón biztosítottuk azon magas rangú csendőrtisztek épségét, akik egy villában kényszerítették a honvédtiszteket, hogy esküdjenek fel Szállasira. Innen Siófokra vezényeltek, ahol két hétig állomásoztunk. Itt egy Lendvay alhadnagy volt a parancsnokunk. A front közeledtével a századunkat Kaposvárra, majd Dombóvárra vezényelték. Indulás előtti éjjel három bajtársammal együtt a Vihhajósban átzüllöttük az éjszakát. Hajnal fele a csendőrrjárőr kísért siófoki vasútállomásra, ahol a csendőrszázad szép rendben várta a bevagonírozást.

Kakastoll a szélben

■ PÉNTEK LÁSZLÓ

FOLYTATÁS SZEPTEMBER 23-I LAPUNKBÓL

– Nagyon szegények voltunk –, mondja édesapám az évek során számtalanszor elismételt történeteket, melyekben bőven részletezte és valljuk meg, egy kicsit ki is színezte gyermekkori, valamint katonai és háborús emlékeit, beleértve, annak a négy évnek az emlékeit is, melyet szovjet hadifogságban töltött. –

1923. augusztus 13-án születtem egy zsidóes öreg faházban a Bedecs utcában – folytatja nehezen véve lélegzetet. A szűnni nem akaró magas láz ellenére minden erejét összeszedve próbálta most már utoljára elismételni háborús emlékeit, hangszalagra rögzítve, hiszen érezte, hogy nem sok van hátra.

Mikor Lendvay meglátott, ordítva kiáltotta: Maga szarházi, így jön ide, maga a csendőrség szégyene. Ekkor elkialtom magamat: Kikérem magamnak, és magyar királyi csendőr szakaszvezető vagyok, megértette? Ekkor Lendvay elővette a pisztolyát, s a fejemre célozva üvöltötte: micsoda, maga szarházi? Itt lövöm le, mint egy kuttyát. Halványan emlékszem, hogy a puskát csőre töltöttem és Lendvayra irányítottam: Alhadnagy úr, dobja el a pisztolyt, mert ha nem, ebben a pillanatban lelövöm. Lendvay leengedte pisztolyát, hátulról leütöttek, és megbilincselve felraktak a vonatra. A kaposvári vasútállomásra érkezve, ennek épületében összeült a hadbíróóság, és engemet halálra ítélték. Míg tanakodtak, hogy ki hajtja végre a kivégzést, olyan rossz aknatüzet kapott a vasútállomás, hogy nem tudtuk, hová pucoljunk. A kaposvári és Dombóvár körüli harcokban többet nem esett szó a kivégzésemről, csak egyszer a harcok szünetében kérdezte meg Lendvay: Péntek, itt most lehetőség lenne, le fogsz löni engem? Hogy is gondol ilyent parancsnok úr?! Magyar a magyart? Nincs nekünk elég bajunk ezekkel a kurva oroszokkal? Utána nagyon jóba lettünk, és mindenben segítettük egymást ebben az iszonyú helyzetben. Nagykanizsa mellől Csáktornyára vezényelték, ahol az első páncélos hadosztályt kellett biztosítsuk, hiszen a szerb partizánok, „csetnikek”, minden éjjel robbantottak fel tankjaink közül egyet, kettőt. A partizánok ellen indított hajtóvadászat következtében megszűntek Csáktornyán a partizánakciók.

December végén századunkat is felvitték Budapest védelmére. 25-én értünk fel Pestre, utánunk az orosz gyűrű bezárult a főváros körül. Minket a böszörményi laktanyába helyeztek el, innen jártunk ki az első vonalba harcolni. Mint szanitéc végeztem a feladatomat. Borzasztó sok sebesült és halott volt. Nem kell elmondanom, hiszen már részletesen kikutatták történészek, szemtanúk beszámoltak róla, miként próbáltuk megállítani, az orosz tengert, amely ostromolta, egyre csak ostromolta gyönyörű fővárosunkat. Egyszer Lendvay megkérdezte: Laci, kérnek egy szanitéct a zsidó gettóba. Mennél? A szívem a torkomban kalapált. Parancsnok úr! Köszönöm, hogy rám gondolt! Mivel Lendvay tudott a Máriával kapcsolatos dologról, mosolyogva mondta: Ezért gondoltam rád. Már nem érdekelt semmi, szüntelen, csak Mária járt a fejembe. A gettóban azonban hiába kérdezősködtem Seresék felől, senki nem tudott semmit róluk. Pár nap múlva jelentkeztem Lendvaynál és kértem kihelyezésem az első vonalba. Úgy éreztem, most már úgyis mindegy. Minden odalett. A Budai hegyekben folyó harcokban tanultam meg ölni, gyilkolni. Az éhség, a hideg, a reménytelenség fásulttá és vigyázatlanná tett sokunkat. Hullottak az oroszok, a bajtársaim, barátaim a kezem között haltak meg. Civilek, katonák, magyarok, németek, oroszok, románok hullái terítették be a Budai hegyeket, borzalom még visszagondolni is. Február végén a Gugel hegyi kilátónál folyó harcok befejeztével estem hatod magammal fogságba.

Az oroszok Ferihegynél gyűjtöttek össze bennünket, ahol már a tisztjeink a fákra akasztva lógtak. A felsorakozott csendőrséget egy százharminc kilós orosz zsidó ezredes asszony tizedelte. Mosolyogva, találomra kiválasztva az áldozatot tette pisztolyát bajtársaim szívéhez és húzta meg a ravaszt. Hozzám érve kéjesen kereste szívem táját pisztolya csövével, majd valamit mondott oroszul. Úgy éreztem itt a vég. Tüdőmet teleszívtam levegővel, és szememet behunytam. Pár pillanat múlva éreztem, hogy a nadrágom csupa melegvízes. Összepisiltem magam. Hangos nevetésre nyitottam ki a szemem. Az ezredes asszony röhögve küldött el anyámba és rúgott seggbe, hangosan kiáltva, hát ilyen katonák

vagytok ti fasiszták? Körülöttem legalább 40–50 halott volt. Az Üllői úton kifelé hagytuk el Budapestet. Cegléden marhavagonokba raktak, és huszonnyolc napig vittek a Szovjetunió felé. A „rakomány” negyed része sosem érkezett meg. A hideg, az éhség, a szomjúság szedte áldozatait. Dnyepropetrovszk lebombázott iparváros fogolytáborába érkeztünk. Itt az asztalosműhelybe tettek, ahol ablakokat és ajtókat csináltunk, 17 fogolytársam megbízott, hogy egész nap csak ételmet lopjak, ők teljesítik 12 százalékba az én normámat is. A konyhára lopott deszkát vittem, helyébe minden nap titokba két veder káposztalevet kaptunk. De a villanykörtétől a szerszámokig mindent eladtunk a civileknek, akik sokszor még sanyarúbb körülmények között éltek, mint mi. 1945. augusztus 13-án, éppen születésnapomon Monc Antal barátommal megszöktünk. Kalandos körülmények között eljutottunk egész Iașihoz közel, ahol egy kolhoz közelében elfogtak, és Kramatorszkba vittek, ahol három évig voltam. De megjártam a Stalinovoj-i (Donyeck), a slavianski, novigorockai és a szibériai magnyitoroszkai fogolytáborokat is.

1948. december 7-én szabadultam. Először a máramarosi gyűjtőtáborba hoztak. Itt kommunista „átnevelésben” részesítettek és felkészítettek arra, hogy itthon meséljük majd el, hogy az orosz elvtársak, milyen jól bántak velünk. A karácsonyi nagyvásárra érkeztem haza, Kőrösfőre. A Bedecs utcaiak mind kijöttek a házunk elé, figyelték, hogy miféle orosz jön fel az utcán. A kocsmá már nyitva volt. Ittam egy deci pálinkát, aztán beléptem az egyszobás rozszant kis házunkba, ahol édesanyám nyakamba csimpaszkodva úgy ölelt meg csókolt, hogy azt hittem, megfojt.

Csodálkoztak a falubeliek, hogy ilyen „jó húsban” jöttem haza a fogságból, de mondtam nekik: nem hiába voltam csendőr, megtanultam a tolvajt elfogni, az oroszától meg lopni.
